

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Západ, volby a diskuze o ruském vlivu jako
bezpečnostní hrozbě**

Jan Žároveň

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Západ, volby a diskuze o ruském vlivu jako
bezpečnostní hrozbě**

Jan Žároveň

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu Doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D. za odborné vedení této bakalářské práce, za jeho cenné rady a věnovaný čas.

Jan Žákovec

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 FENOMÉN POST-PRAVDIVÉHO SVĚTA.....	4
2.1 Falešné zprávy a propaganda.....	5
2.2 „Gerasimova doktrína“ a ruský soft power.....	8
2.3 Prostředky k šíření dezinformací.....	10
2.4 Fungování dezinformačních médií	13
3 EVROPSKÁ UNIE, ČLENSKÉ STÁTY & (PRO)RUSKÉ DEZINFORMACE	17
3.1 Opatření Evropské unie vůči dezinformacím.....	20
3.2 Dezinformace v Německu a volby do spolkového sněmu 2017.	23
3.3 Dezinformace ve Francii a prezidentské volby 2017.....	26
4 ZÁVĚR.....	30
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	33
6 RESUMÉ.....	44

1 ÚVOD

Každý den si lze v prozápadních médiích všimnout čím dál častěji rozebíraného tématu falešných zpráv, které buď z Ruska přímo pocházejí anebo se soudobými ruskými zájmy v širším korespondují. Diskuze o této problematice začaly intenzivně probíhat během prezidentských voleb v listopadu 2016, které nakonec vyhrál republikánský kandidát Donald Trump. Dodnes se spekuluje o jeho vazbách na ruské politické elity. Obavy z případného ovlivňování voleb ze strany Kremlu se posléze šířily jako lavina do dalších zemí, kde měly proběhnout ať už parlamentní, nebo prezidentské volby. Zmínit lze země, jako jsou Francie (prezidentské volby 2017), Německo (volby do spolkového sněmu 2017), Nizozemí (parlamentní volby 2017), nebo Českou republiku (prezidentské volby 2018). Důležité je ovšem uvědomit si, čeho by případným šířením dezinformací Ruská federace chtěla dosáhnout a stejně tak si vytvořit představu o možném dopadu falešných zpráv na veřejné mínění, neboť názor společnosti je pro politiku často určující.

Lze pracovat s předpokladem, že určitá dezinformační kampaň ze strany Ruska již probíhá vůči zmíněným zemím a Evropské unii (EU). Primárním cílem práce bude pozorovat potencionální ruské strategie a využívané prostředky k šíření dezinformací v rámci Německa, Francie a částečně EU. Sekundárním cílem poté bude sledovat, jak zmíněné země, nebo EU jednájí a jaká opatření vůči dezinformacím zavádějí. Stanovená výzkumná otázka bude souviset s pozorováním vlivu konkrétních (pro)ruských médií ve výše zmíněných zemích. Jak jsou tato média vnímána nejen evropskou veřejností? Doplnující výzkumná otázka pak rozšiřuje otázku předchozí: jaké využívají strategie k jejímu ovlivňování?

Vzhledem k aktuálnosti tématu bude v práci užito především internetových médií, zejména pak aktuálních odborných článků z databází, jako je například EBSCO, případně odborné knižní literatury, open source zdrojů z webů prestižních zahraničních univerzit a renomovaných think-tanků, nejčastěji pak analýz českého

think-tanku Evropské hodnoty. Při užití ruských zdrojů by hrozilo setkání se s ideologicky podbarveným textem, tak bude těchto zdrojů užito jen v případě poukázání na původní text, či na konkrétní dezinformaci (*RT, Sputnik* atd.). Při práci se zdroji byly upřednostněny právě zmíněné analýzy a databáze před médii. Valná většina použitých zdrojů je v anglickém jazyce, menšinu pak zastupují zdroje v českém, německém, nebo francouzském jazyce.

V této práci, rozdělené na dvě kapitoly a několik podkapitol, bude čtenář postupně uveden do problematiky dezinformací a systematicky seznámen se základními pojmy. První kapitola představí dnešní svět jako „post-pravdivý“, kdy je důležité pro člověka, který informaci přijímá, dbát na její pravdivost. Dále bude v práci vysvětlen samotný termín dezinformace, a to především v kontextu soudobé post-pravdivé politiky, kterýžto pojem bude dále v práci vysvětlen. Text však nejdříve vysvětlí problematiku propagandy a jejího šíření, kdy bude využitý příklad z historie o sovětské propagandě komunismu na Západ během studené války, nebo známý, ale ne zcela doložený případ Potěmkinových vesnic. Na dalších stranách se čtenář dočte o dnešní ruské měkké moci (*soft power*), o využívání hybridní strategie válčení a především o tzv. „Gerasimově doktríně“, sepsané náčelníkem generálního štábu Ruské federace Valerijem Gerasimovem v roce 2013. Hned na to budou navazovat prostředky, které slouží k šíření dezinformačních kampaní. Příkladem takových nástrojů jsou *trollové*, kteří záměrně vyvolávají skrze internet v lidech vesměs negativní emoce. Dalším příkladem jsou poté internetové *boti*, nebo samotná média, kterým se bude věnovat další samostatná část. Právě tato část představí konkrétní média, jak u nás v České republice, tak v zahraničí, uvede jejich strategie a konkrétní příklady dezinformací, které již vytvořily. Poslední části první kapitoly se budou věnovat Evropské unii a její protiakci vůči ruským dezinformacím.

Druhá kapitola práce se bude věnovat konkrétně dvěma zemím, které byly již zmíněny: Německu a Francii. Největší pozornost pak bude věnována konkrétním dezinformacím v těchto zemích během parlamentních, respektive prezidentských voleb v roce 2017, dále vazbám politických subjektů na Ruskou federaci, a také

ovlivňovaným médiím a jejich vlivu na veřejné mínění. Dle stanovených výzkumných otázek bude taktéž tato kapitola obsahovat protiakti zmiňených zemí, bude popisovat, zdali již byla zavedena nějaká opatření, nebo jestli budou zavedena.

2 FENOMÉN POST-PRAVDIVÉHO SVĚTA

Moderní technika a možnosti, které vytváří internet v dnešní době, sebou neunesou vždy jen usnadnění každodenního života, ale také určité strasti. Jednou z nich je zneužívání těchto možností určitou skupinou či jednotlivcem, za účelem ovlivnit uvažování někoho jiného. Se vzrůstajícím počtem sledování internetových médií tak pro každého z nás vznikl velice složitý úkol a tím je výběr těch faktů, kterým můžeme věřit. Jenže nejde pouze o média, ale také o politiky. Nepravdivé, či lživé informace jdou ruku v ruce s pojmem důvěra, a tu politici a jejich vlády ve většině případů nemají. Například ve Spojeném Království podle výzkumů průběžně vypracovaných od roku 1983 věří politikům v průměru až každý pátý volič (Ball 2017: 39). Samotné slovo „post-pravdivý“ bylo pravděpodobně prvně použito v roce 1992 Stevem Tesichem v magazínu *The Nation*. Tesich tehdy uvedl, že „my, jako svobodní lidé, jsme se svobodně rozhodli, že chceme žít v nějakém post-pravdivém světě¹“ (Oxford University Press nedatováno). Tím reagoval na válku v Perském zálivu. Význam slova v té době byl ovšem velice rozdílný od jeho dnešní podoby.

Podle dnešní definice Oxfordského slovníku se termín post-pravda (anglicky *post-truth*) „vztahuje k okolnostem, ve kterých mají objektivní fakta menší vliv na vytváření veřejného mínění, než odvolávání na emoce a osobní víru²“ (Oxford University Press nedatováno). Přídavné jméno „post-pravdivý“ bylo dokonce vyhlášeno zmíněným slovníkem jako slovo roku 2016 (tamtéž). Není tomu vůbec náhodou, že právě v tomto roce, jelikož rok 2016 byl plný debat především o potencionálním ruském vlivu během amerických prezidentských voleb a Brexitu. Je to právě Donald Trump, o kterém se mluví jako o prvním post-pravdivém prezidentovi. Toto označení si získal především díky svým dokonalým řečnickým projevům, ve kterých hrají nejdůležitější roli emoce, hlavně vyvolávání strachu (Tsipursky 2017: 12).

---

¹ We, as a free people, have freely decided that we want to live in some post-truth world

² Relating to or denoting circumstances in which objective facts are less influential in shaping public opinion than appeals to emotion and personal belief.

Post-pravda je sama o sobě velmi často propojena přímo se lží. Jenže nejedná se o klasickou lež – osoba, nebo organizace, která nepravdivou informaci zveřejní je schopna ji odůvodnit. Tak tedy dochází ke lhaní, nebo například ke zveličování problému, za určitým účelem vlastní propagace. Tímto odůvodněním se autor, či autoři konkrétní dezinformace v podstatě zbavují veškerých obvinění (Keyes 2004: 14). Je ovšem velmi důležité rozlišovat termín dezinformace od misinformace. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že dezinformace je záměrně vedená k ovlivnění příjemce informace, zatímco misinformace se stane nedbalostí autora. Může k ní tudíž dojít omylem. Výsledek obou se i tak může shodovat (MVČR nedatováno). Dobrým příkladem dezinformace je zpráva o vyrabování Národního muzea v Bagdádu, kdy celý svět slyšel o ztrátě pamětihodností způsobené Američany během války v Iráku. Později vyšlo najevo, že se téměř nic neztratilo, jelikož byly předměty ještě před válkou ukryty. Jenže to už nikoho nezajímalo, dezinformace naplnila svůj smysl (Pacepa – Rychlak 2016: 52).

2.1 Falešné zprávy a propaganda

Média jako taková můžeme s jistou rezervou rozdělit na „stará“, či tradiční média – noviny, rádio, televize; a na nová média – online portály, digitální zprávy, sociální sítě. Obecně můžeme říci, že sledovanost nových médií rychle roste. Důležitým faktem ovšem je, že média se prolínají. I na zpravodajských webových stránkách dnes běžně funguje televizní, či rádio přenos. Například podle jednoho z průzkumů je vidět, že v roce 2016 38 % dospělých Američanů získává informace z internetu, 57 % z televize, 25 % z rádia a pouhých 20 % z tištěných novin. Je důležité podotknout, že čím mladší lidé, tím menší zájem o tradiční média (Mitchell 2016). Největší úspěch těchto nových médií spočívá především v interakci se čtenáři. V této spojitosti můžeme používat termín *netizens*, složeninu slov „internet“ a anglického výrazu pro občany - *citizens*. Tento výraz poprvé použil v 90. letech Michael Hauben během svých studií na Kolumbijské univerzitě ve městě New York. Slovo *netizens* jako takové označuje generaci lidí 21. století, kteří využívají internet a aktivně participují na sdílení informací a na rozvoji internetové

komunikace (Hauben 1992: 1–2). Každý dnes může reagovat na jakýkoli článek, či na poznámku někoho jiného. Takovou možnost tradiční média nemají. Nejen díky této interakci dochází k vytváření emocí a ty jsou vlastně hlavním tématem tzv. post-pravdy. Internet nabízí spoustu možností jak komunikovat a jednat s jinými lidmi. Tím ovšem ve stejný moment také vzniká prostor pro využití této situace ve vlastní prospěch.

Peter Gross, americký profesor žurnalistiky na Univerzitě v Tennessee, rozlišuje sedm druhů falešných zpráv a to zprávy se zavádějícím nadpisem, zprávy se špatným kontextem, zprávy obsahující zmanipulovaný obsah, satirické či parodující články, zprávy se zavádějícím obsahem, zprávy s podvodným obsahem a nepravdivý obsah vytvořený čistě za účelem manipulace s příjemcem informace (Gross 2017: 24). Jenže nic z výše uvedeného není žádnou novinkou, která by přišla s digitálními médii. Jako příklad *hoaxu*, což je právě lživě vytvořený obsah za účelem manipulace se čtenářem, či posluchačem, poslouží sovětský „útok“ na papeže Pia XII. Ten byl moskevským rozhlasem označen za „Hitlerova papeže“ v době, kdy se snažil Sovětský Svaz expandovat svou politiku na Západ a docházelo tak i k pomyslným náboženským konfliktům. Tento akt lze v podstatě nazvat propagandou komunismu vůči křesťanství (Pacepa – Rychlak 2016: 74). Z éry Sovětského svazu se do dnešní Ruské federace přenesl prvek tzv. aktivních opatření. Systém opatření se téměř nijak nezměnil, pořád lze zjednodušeně říci, že jde o utajené ovlivňování světového dění v ruský prospěch. Hlavním a jediným rozdílem je pak samotný průběh těchto kroků. V Sovětském svazu byly využívány tajné služby, dnes jejich práci zastávají především sociální sítě, nevládní organizace a média jako taková (Political Capital 2017: 3).

Propaganda jako taková je v podstatě hlavou všech dezinformací. Cílem propagandy je vytvoření určitého vlivu na obyvatelstvo daného státu, případné očernění nepřítele a vlastní pochvala. Pokud bychom se vrátili například do třicátých let minulého století, zjistili bychom, že propaganda tehdy byla tou hlavní hnací silou nacistického Německa a jeho vůdců. Adolf Hitler byl sám o sobě velmi

vlivnou osobností, ale bez svých asistentů a rádců by rozhodně nevyburcoval sám Němce k tak děsivé válce, jakou druhá světová válka bezesporu byla. V době války slouží propaganda ke sjednocení národa vůči společnému nepříteli. Společnost je tak pod silným nátlakem. Podle Noama Chomského je „propaganda k demokracii to, co násilí k totalitářství“ (Steuter – Wills 2008: 18–19). To tedy znamená, že propaganda je něco, co se neslučuje se zásadami demokratických společností. V totalitních režimech je to něco běžného, na denním pořádku. Vláda si tím udržuje pevné postavení v zemi (tamtéž). Aby byla propaganda úspěšná, je důležité pro ni důležité informace opakovat. Obecně platí, že to co člověk vidí vícekrát, je schopen přijmout jako daný fakt (Paul – Matthews 2016: 4–5).

Výše je zmínka o sovětské propagandě komunismu na Západ. Právě komunismus je jedním z režimů, který hojně využívá dezinformací k manipulaci s obyvatelstvem a přesvědčení případných agresorů k tomu, k čemu komunisté chtějí. Bylo to také ve stejné zemi, v carském Rusku, kde vznikly slavné příběhy o tzv. Potěmkinových vesnicích, kdy Grigorij Potěmkin údajně nechal vytvořit za pomoci mnoha malířů kulisy krásných a bohatých vesnic a měst k přesvědčení zahraničních diplomatů o ruském blahobytu. Už tehdy v 18. století šlo o dobře promyšlenou manipulaci s pravdou. Podle autorů Iona M. Pacepy a Ronalda J. Rychlaka (2016: 53–54) bylo po druhé světové válce vytvořeno několik takových Potěmkinových vesnic, které měly za úkol předem promyšleným způsobem mást západní mocnosti. Jednou z nich byla také Světová rada míru³, vytvořená roku 1949. Ve spojitosti s touto organizací se pravděpodobně dostalo lidem do povědomí, že slovo dezinformace je francouzského původu, jelikož oficiálním sídlem organizace byla právě Francie, a proto se komunisté snažili očernit Francouze a zbavit se tak veškerých možných obvinění. Cílem Světové rady míru bylo vyvolání strachu na Západě z možné agrese ze strany Spojených států. Tyto lži neměly dlouhého trvání. Francie celkem pohotově vyhostila organizaci ze země, když zjistila, o co se jedná (Pacepa – Rychlak 2016: 54–55). S ohledem na historii

---

³ The World Peace Council

vešel v platnost v únoru 2014 ruský zákon, který uvádí, že je trestné uvádět falešné informace o Sovětském svazu během druhé světové války (Stewart 2017: 19–20).

Kdybychom porovnali tehdejší sovětskou dezinformační aktivitu s tou dnešní ruskou, narazili bychom na spoustu podobností. Stejně zůstává především to, že chce být Rusko v očích příjemců informací ideální mocností. Je možné vycházet z teze, že cílem dnešních ruských dezinformačních kampaní vedených proti střední a západní Evropě je především podkopávat důvěru občanů v demokratické instituce, jakými jsou Evropská Unie, či NATO (Janda - Víchová 2016: 1).

2.2 „Gerasimova doktrína“ a ruský soft power

Výrazné pozdvižení přinesl zpětně článek s názvem „Hodnota vědy v předpovědi“, napsaný náčelníkem generálního štábu Ruské federace a současně prvním náměstkem ruského ministra obrany, Valerijem Gerasimovem. Tzv. „Gerasimova doktrína“ je text publikovaný v ruském vojenském zpravodaji *Voyenno-Promyshlennyy Kurier (VKS)*⁴, dne 26. února 2013. Uvádění názvu v uvozovkách je zcela namístě, jelikož samotné označení textu za doktrínu bylo uměle vytvořené Markem Galeottim, výzkumníkem Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, který se za tento počin ve svém článku „*I'm Sorry for Creating the 'Gerasimov Doctrine'*“ z 5. března 2018 omluvil (Galeotti 2018). V něm Gerasimov popsal svou představu o užívání nevojenských prostředků při vedení konfliktu (Bartles 2016: 30). Vzhledem k tomu, že byl vydán téměř rok před začátkem konfliktu mezi Ukrajinou a Ruskem, je často interpretován jako určitý návod pro ruský postup na Ukrajině. Ovšem interpretací má podle různých autorů několik. Podle samotného autora textu šlo o představu nelineárního způsobu vedení konfliktu, o vizi do budoucnosti, jak by mohl tento způsob vedení válek vypadat. Valerij Gerasimov vycházel z výzkumu západních invazí, především tedy Spojených států amerických, jakými byly Irák v roce 2003, nebo Libye v roce 2011. Nezajímal se pouze o vojenské zásahy, ale hlavně o ty nevojenské. Ve svém článku dokonce uvedl, že dnešní konflikty jsou pouze ze čtvrtiny vojenské, zbytek tvoří

---

⁴ Vojensko průmyslový kurýr

nevojenské akce, ať už se jedná o humanitární intervence, propagandu, nebo třeba placení žoldáků a opozičních skupin vůči režimu v dané zemi (Kofman 2016).

Jednou z nejdůležitějších poznámek Gerasimova v jeho článku bylo prohlášení o tom, že pro Rusko neexistuje nějaký základní model pro vedení konfliktů. Každá válka je podle něj unikátní a tak se ke všem musí přistupovat jinak. Dále uvedl, že je pro Rusko důležité zaměřit se na vytvoření určitých bezpečnostních opatření, která by zjišťovala, kde je potencionální nepřítel federace nejvíce zranitelný (McDermott 2016: 99–100). Zajímavé je ovšem i to, že byl článek publikován právě ve vojenském zpravodaji *VPK*, protože jindy je valná většina textů vydaných generálním štábem Ruské federace publikována v jiném vojenském magazínu, který nese název *Voyennaya Mysl (VM)*⁵ a přímo náleží generálnímu štábu. Proč se Gerasimov rozhodl pro publikaci ve *VPK* spočívá hlavně ve větší čtenosti. Jak uvádí Charles K. Bartles, není důležité, „proč byl článek vydán, je důležité mít na paměti, že Gerasimov pouze vysvětluje jeho pohled na provozní prostředí a povahu budoucí války a nepředkládá nový ruský způsob vedení boje nebo vojenskou doktrínu, neboť tento článek byl pravděpodobně vypracován před začátkem Majdanských protestů⁶“ (Bartles 2016: 31).

Díky této „doktríně“ pravděpodobně sledujeme určitý nový přístup k ruskému pohledu na důležitost tzv. měkké moci (*soft power*), což je de facto využívání nevojenských prostředků ať už k zisku lepšího image státu, či k postupování v oblasti zahraniční politiky. Kromě již zmíněných výzkumů západních intervencí, označil Gerasimov za podstatné tzv. Arabské jaro, což můžeme obecně definovat jako vlnu protestů, v krajních případech až revolucí, v severní Africe a na Středním východě. S autorovým textem „Hodnota vědy v předpovědi“ je často spojován pojem hybridní válka. V článku jeho tvůrce uvedl, že nevojenské prvky válčení, které jsou součástí hybridní války, užívá hlavně Západ

---

⁵ Vojenské myšlenky

⁶ No matter what reason the article was published, it is important to keep in mind that Gerasimov is simply explaining his view of the operational environment and the nature of future war, and not proposing a new Russian way of warfare or military doctrine, as this article was likely drafted well before the start of the Maidan protests.

v čele s USA, při svých postupech vedoucích k potencionální destabilizaci konkrétních vlád ve státech. Mezi tyto prvky patří například několikrát zmíněná propaganda. Toto své tvrzení Gerasimov znovu zopakoval ve svém dalším článku publikovaném opět ve zpravodaji VPK s názvem „Založeno na zkušenostech ze Sýrie“ ze 7. března 2016. A protože konkurenti Ruské federace užívají nástrojů hybridní války, mělo by Rusko reagovat přijmutím podobných opatření pro zajištění vlastní bezpečnosti (McDermott 2016: 100–101).

Zde dochází k určitému konfliktu mezi ruským pohledem a tím západním. Obě strany vnímají hybridní válku jako nástroj té druhé k vedení moderního konfliktu. Zatímco Rusko dle euroatlantického názoru využívá nástrojů hybridního konfliktu ke změně názorů ve společnosti, viz šíření dezinformací, podle ruských názorů naopak druhá strana využívá tyto nástroje k možné budoucí agresi vůči Ruské federaci samotné. Je tak celkem složité obecně vysvětlit, co to moderní hybridní válka vůbec je a co jsou její základní prvky (Stojar 2017: 52–54).

2.3 Prostředky k šíření dezinformací

Nejen podle autorek Alice Marwickové a Rebeccy Lewisové stojí za ovlivňováním médií tzv. „trollové“. Dále například nenávistné skupiny⁷, či ideologové. Jak autorky (Marwick – Lewis 2017: 4) uvádějí, *troll* je ten, kdo za účelem vlastního pobavení vyvolává v lidech převážně negativní emoce skrze internet. Nejhorší na tom je, že s dramatickým vzrůstem popularity sociálních sítí a celkové informovanosti lidí z internetu bude těchto jedinců neustále přibývat. Tzv. *trolling* představuje širokou škálu aktivit, od poškozování např. politiků odhalováním ponižujících informací, až po systematické pomyslně vedené boje s mainstreamovými médii. Domácím prostředím *trollů* jsou hlavně sociální sítě, kde přidávají „vtipy“ o svých „obětech“ v písemné, či obrázkové formě (Marwick – Lewis 2017: 4–7). *Trollové* mohou velmi dobře sloužit jako prostředek k naplnění cílů. Vhodným příkladem je Rusko, které je využívá jako jeden z prostředků hybridní války. Bojovat proti *trollům* a vytvářet opatření není vůbec nic

---

⁷ Hate groups

jednoduchého. Je totiž velmi těžké rozeznat je od člověka, který vyjadřuje svůj názor (NATO Stratcom Centre of Excellence 2015: 3). Nejpopulárnější platformy pro šíření tzv. falešných zpráv⁸ jsou dnešní sociální média: Facebook, Youtube, Twitter a mnohá další. K šíření dezinformací ovšem může postačit i pouhý e-mail. To se u nás prokázalo při letošní lednové prezidentské volbě, kdy došlo k šíření falešných informací o prezidentském kandidátu Jiřím Drahošovi právě i skrze e-maily. Tyto zprávy kolovaly cíleně mezi seniory a obsahovaly například to, že je Jiří Drahoš pedofil a podobně (Krejčí a kol. 2018a: 1–2). Lidé vytvářející tyto zprávy zachází až do takových extrémů, že zakládají falešné účty na zmíněných sítích, aby si získali větší popularitu, nebo zvýšili uvěřitelnost dezinformace. Těmto účtům se říká „*internetoví boti*“ (Marwick – Lewis 2017: 38).

Tito *boti* nemusí mít pouze negativní funkci v kontextu s touto problematikou, mohou být také užiteční, jelikož je lze využít ke zpracovávání a odesílání dat. Ovšem v nesprávných rukou mohou být účinným nástrojem propagandy, což běžný uživatel internetu není schopen rozlišit. Základní vlastností každého *bota* je to, že nemůže být objektivní. Lidé mohli během posledního týdne před prezidentskými volbami v USA sledovat litý boj falešně vytvořených účtů, kdy bylo na Twitteru v činnosti přibližně 19 miliónů *botů*, kteří podporovali ať už jednoho, nebo druhého kandidáta na prezidenta (Michael 2017: 6–7). Statistické údaje potvrzují, že trend internetových *botů* se od roku 2016 neuvěřitelně rozšířil napříč širokým spektrem webů. Někoho by mohlo překvapit, že se často vyskytují i na Youtube. Dokonce si lze za určitý měsíční poplatek stáhnout program v podobě *bota*, kterého může uživatel využít ke zvýšení sledovanosti u svého libovolného videa a tak jej tedy zpopularizovat (Supa Growth 2018). Jedná se o průlomový způsob ovlivňování lidí, jelikož dochází k vytvoření falešné informace jedním účtem a mnoho dalších účtů informaci „potvrdí“ ať už pomocí falešného komentáře, či obyčejným stiskem tlačítka „like“. Jak bylo již jednou uvedeno, lidé prakticky

---

⁸ Fake news

nejsou schopni rozeznat *bota* od skutečného uživatele, a proto je velká pravděpodobnost, že dezinformaci, co je uměle zpopularizována, uvěří.

Tvůrci nepravdivých informací mají ze své tvorby především peníze. Platí pravidlo, že čím „zajímavější“ zpráva se objeví, tím je větší počet kliknutí na článek a automaticky větší zisk pro autora. Je pro ně proto důležité článek zviditelnit, udělat co možná nejlepší reklamu, na kterou poté lidé klikají (Ball 2017: 105). Zisky se neodvíjejí pouze od sledovanosti a čtenosti, ale také podle obsahu. Během prezidentských voleb v USA vznikl doslova ráj pro ty, kteří sice nejsou vůbec zaujati politickou situací, ale neváhají na ní vydělat. Například v Makedonii vytvořila skupina mladých lidí několik internetových stránek, které nepřímo vyjadřovaly podporu Donaldu Trumpovi skrze psaní lživých článků o Hillary Clintonové. Na zpětné dotazy, proč to dělali, odpovídali pouze tak, že právě díky podpoře Trumpa vydělávali více, než by tomu bylo v opačném případě (Marwick – Lewis 2017: 31).

Důležité je ovšem zodpovědět otázku, proč dnes Rusko vede tuhle pomyslnou „válku“ skrze média. Jak uvádí Stefan Meister (2016: 6) z Transatlantické akademie⁹, Rusové se chtějí za každou cenu ubránit jakémukoliv vnějšímu vlivu a vytvářejí tak opatření v podobě dezinformačních kampaní, které by je měly ochránit před hrozbami. Z jiného úhlu pohledu vytváří ruská propaganda jakousi sféru vnějšího nebezpečí, před kterým dokáže chránit pouze Rusko. Tím je vlastně popsáno, že Ruská federace je v obranné pozici, v pozici ochránce lidu. Nejdůležitějším faktorem pro efektivitu jakékoliv dezinformační kampaně je repetice, opakování informace. Díky vytváření vnějších nepřátel, či falešných problémů dochází k zakrývání problémů uvnitř federace. Lidé v Rusku se tak v podstatě cítí spokojeni s danou situací. Se zmíněným tvorbou vnějšího nepřítele souvisí navozování pocitu strachu nejen na domácí scéně, ale i v zahraničí. Vždy existuje hrozba, před kterou nejsme v bezpečí. Zdá se být jasné, že i díky tomu jsou ruští obyvatelé spokojeni, jelikož jsou skrze domácí média, jako je televizní stanice

---

⁹ Transatlantic academy

RT, ujišťování o silné pozici Ruska. Když k tomu přidáme to, že prokremelská propaganda navádí obyvatele k tomu, že všechna média, kromě těch největších nepodávají pravdivé informace, není se čemu divit, že jsou lidé zmanipulováni. Jak je uvedeno výše, pro dosažení těchto cílů jsou často placení trollové, kteří přes své falešné zprávy vytváří dojem o pravdivosti a přesnosti mainstreamových médií v Rusku. Využívání těchto placených „nástrojů“ je pravděpodobně tou nejúčinnější metodou pro úspěšnost propagandy (Potapova 2017: 4–8).

2.4 Fungování dezinformačních médií

Česká republika je jedním z těch nejvhodnějších příkladů zemí, kterých se proruská dezinformační kampaň dotýká. Proruských médií je u nás celé množství. Převážná většina působí také na sociálních sítích, především pak na Facebooku a Twitteru. Pro mnoho stránek byl spouštěcím mechanismem konflikt na východě Ukrajiny, který probíhá od března 2014 mezi ukrajinskou armádou a proruskými separatisty (Janda – Víchová 2016: 1). Při bližším zkoumání proruských dezinformačních webů můžeme pozorovat několik opakujících se prvků. Jedním z nich je například využívání tzv. *clickbaitu*, což je záměrné užívání zavádějícího, nebo přehnaného nadpisu článku za účelem nárůstu sledovanosti webové stránky. Dále se jedná například o využívání konspiračních teorií, nebo o vytrhávání slov z kontextu, během proslovů vrcholných politiků. Vhodným příkladem dezinformace, která vznikla po vytržení obsahu z kontextu je článek z internetových stránek *Ukraina.ru* z 10. 11. 2016 (Ukraina.ru 2016). V článku došlo k přeformulování původního projevu tehdejšího řečníka Bílého domu Joshe Earnesta (StopFake.org 2016). Velmi často se také objevují falešná videa, či fotografie. Jako případ, kde bylo užito zavádějícího video obsahu, lze uvést „Případ Líza“ z Německa z ledna roku 2016 (viz str. 23). Další technikou, kterou proruské weby často využívají, je pozměňování veřejných průzkumů ve svůj prospěch. Hlavní témata článků se taktéž velmi často opakují: Evropská unie, Sýrie, NATO a migrační politika (Political Capital 2017: 5–6).

Jednou z vlajkových lodí prokremelských médií je *RT*¹⁰, která velmi často sdílí, nebo sama vytváří *fake news*. Na webových stránkách, případně na Youtube kanále tohoto ruskou vládou placeného zdroje, najdeme širokou škálu zavádějících informací. Jedním z mnoha příkladů je článek o obavě Evropské unie z epidemie tuberkulózy, která by se mohla rozšířit z Ukrajiny díky bezvízovému režimu (Alekseiová – Mikhaylenko 2017). V článku se objevily falešné statistické údaje ohledně očkování dětí proti zmíněné tuberkulóze. Podle *RT* došlo od roku 2007 k výraznému poklesu očkovaných dětí. Realita je ovšem úplně jiná, jelikož za poslední roky se naopak počet očkovaných ukrajinských dětí zvýšil, jak potvrdil Volodymyr Kurpita, poradce ukrajinské viceministryně zdravotnictví Uljany Suprun (StopFake.org 2017).

Think-tank Evropské hodnoty ve svém strategickém programu *Kremlin Watch* podrobně popisuje proruské weby působící v České Republice. Je jich celkem hodně. Mezi nejčastější šířitele dezinformací patří internetový zpravodaj AC24. Největšími problémy této stránky je publikace článků s nepodloženými informacemi, špatně provedené překlady ze známých zahraničních webů, či velmi jednoduché překrucování zpráv z mainstreamových médií. Autoři článků jsou ve většině případů neznámí (Janda - Víchová 2016: 5–6). Jako příklad poslouží článek z dubna 2016, kdy AC24 publikovalo informaci o tom, že tzv. Panamské dokumenty neobsahují jména amerických občanů, a proto byly označeny jako akce CIA proti nepřátelům USA. Článek byl převzatý ze zahraničního webu *Zero Hedge*, který se taktéž proslavil publikováním často proruských dezinformací (AC24 2016). Informace byla pouhou konspirační teorií (EEAS 2016). Dalším z tzv. prokremelských webů působícím jak u nás, tak v celé řadě dalších zemí, je *Sputnik*. Největší rozdíl mezi tímto zdrojem a ostatními je ten, že *Sputnik* se veřejně přiznává k financování ze strany Kremlu. Z toho vyplývá, že šíří především takové zprávy, které jdou ruku v ruce s tím, co se zrovna ruskému vedení nejvíce hodí. Většina článků na českém webu *Sputniku* je převzatých z toho anglického. Falešná

---

¹⁰ Původně Russia Today

zpráva, která se objevila na českém *Sputniku*, je například ta, která milně informovala o podobnosti bruselského atentátníka (atentát z března 2016) se syrským migrantem, který si vyfotografoval s Angelou Merkelovou (Sputnik news 2016). Ve skutečnosti šlo o zcela odlišnou osobu. Další zpravodaj, co rozhodně stojí za zmínku je Svět kolem nás. První zajímavostí je, že vlastník stránek je ta samá osoba, která je vedena jako majitel na AC24. Tímto člověkem je podnikatel Ondřej Geršl. Web Svět kolem nás je ve své podstatě silně protiamerický (Janda - Víchová 2016: 7–9). Příkladem dezinformace z této stránky je článek o plánu George Sorose, amerického multimilionáře, který mimo jiné kritizuje současného amerického prezidenta Donalda Trumpa. Ve článku z dubna 2016 stálo, že chce Soros zaplavit Evropu uprchlíky a tak zničit kompletně evropské státy a jejich kulturu (Svět kolem nás 2016). Jenže šlo o manipulaci s pravým významem článku, ze kterého autor toho nepravdivého ze Svět kolem nás čerpal. Tam totiž Soros uvedl, že by rád finančně podpořil zajištění bezpečí uprchlíkům přicházejícím do Evropy (EEAS 2016). Mezi další dezinformační weby u nás patří např. Lajkit, Aeronet, nebo Svobodné noviny.

Před a v průběhu prezidentských voleb v České republice, v lednu 2018, bylo nanejvýš zajímavé sledovat aktivitu dezinformačních webů působících v ČR. Obecně lze shrnout, že nejvíce tlumočeným a podporovaným kandidátem byl pozdější vítěz Miloš Zeman, který byl často stavěn do pozice nejlepšího kandidáta voleb (Tichý 2018). Servery pak naopak sdílely často dezinformace o kandidátech Jiřímu Drahošovi a Michalu Horáčkovi. *Sputnik* v jednom ze článků dokonce uvedl, že by kandidát Jiří Drahoš nechal rozmístit americké vojáky (NATO) po České republice. Michal Horáček byl stejným webem označen za nepřesvědčivého kandidáta (Novotná 2017). Podpora prezidenta Miloše Zemana od českých proruských dezinformačních webů je ovšem dosti očekávaná, vzhledem k časté podobnosti jeho politických názorů s těmi proruskými (Krejčí a kol. 2018b: 14–15).

V zahraničí je situace v celku podobná té naší. Z reportů EEAS můžeme vyzorovat, že se konkrétní země celkem často opakují. Nejčastěji se vyskytují

zavádějící informace v Maďarsku, pobaltských zemích, Gruzii a především jsou vytvářeny na webových stránkách pro anglicky hovořící publikum. Jako příklad bych uvedl mylnou informaci, která vznikla na začátku roku 2017 a vytvořila velký rozruch téměř po celém světě. Tuto zprávu zveřejnil server *Doni News*, který jak z názvu vyplývá, sídlí v Doněcku na Ukrajině (Doni News 2015). Vydaný článek obsahoval informaci o tom, že Američané vyslali v rámci NATO do Evropy 3600 tanků. Tento údaj byl značně zkreslený, protože opravdový počet amerických tanků vyslaných do Evropy byl ve skutečnosti jen 87. Bohužel než došlo ke zveřejnění skutečného počtu tanků, došlo k masovému sdílení článku po celém světě. Další forma proruské propagandy se objevila na Youtube kanálu doněckého *OplotTV* 25. 10. 2016 (OplotTV 2016). Ve videu se vyskytuje mnoha absurdit. Například je vyřčeno tvrzení tzv. konzulem Doněcké lidové republiky, Nelou Liskovou, že byli občané České republiky nuceni vstoupit do Evropské unie, aniž by o tom mohli jakkoliv rozhodnout. Už jen existence jakéhosi konzulátu je zcela smyšlená (Lebduška – Tysyachna 2016). Pravděpodobně nejméně uvěřitelnou falešnou zprávu vydal web *The Bulgarian Times*, který uvedl, že Evropská unie bude pokutovat ty, kteří budou stavět pouze bílého sněhuláka a ne žlutého, či černého. Jednalo by se o formu rasismu. Tato informace byla kompletně smyšlená (EU vs Disinfo 2017). Mezi další zahraniční dezinformační weby pak dále patří *Zero Hedge*, ze kterého téměř pravidelně přejímají články české dezinformační weby, především pak web *AC24*. S ohledem na všechny uvedené internetové portály dochází ke vzájemné podpoře, vzájemnému sdílení článků pro jejich větší úspěšnost. Při vyhledávání ať už jednoho, či druhého webu, velmi často narazíme právě na odkaz na web další.

3 EVROPSKÁ UNIE, ČLENSKÉ STÁTY & (PRO)RUSKÉ DEZINFORMACE

Za počátek využívání internetu k dosažení politických, či dokonce vojenských cílů ze strany Ruské federace se považuje tzv. Válka v Jižní Osetii ze srpna 2008, kdy došlo kromě vojenských zásahů taktéž na kybernetické útoky z ruské strany na důležité gruzínské webové stránky. Po Gruzii následoval do dnes neustále opakovaný Krymský poloostrov na Ukrajině v roce 2014. Zjednodušeně lze tvrdit, že si Rusové připravili bojiště k obrazu svému dlouho před bojem. V obou případech se jedná o sousedské státy k Ruské federaci. Jenže v celosvětovém měřítku lze považovat za „sousedský“ k Rusku celý evropský kontinent v čele s Evropskou unií (Iasiello 2017: 51–54). Podle *European parliament research service*¹¹ jsou dezinformační kampaně hojně využívaným nástrojem Kremlu (Morelli – Archick 2016).

Ze všeho nejdůležitější je umět si představit, čeho chce pravděpodobně probíhající ruská propaganda, či dezinformační kampaň v Evropě dosáhnout. Jednou z mnoha variant je, že dezinformace mají navozovat dojem pochybení Evropské unie (EU) v uvádění pravé hrozby. EU by tak podle této možnosti měla uvádět za největší evropskou hrozbu Ruskou federaci a ne migrační krizi. V očích šířitelů proruských dezinformací je EU to zlo, které otevírá brány muslimským teroristům a toleruje jejich činy na svých obyvatelích. V tzv. zemích Východního partnerství (*EaP*¹²) se můžeme setkat až s takovými extrémně vyprodukovanými ruskými dezinformacemi, jako jsou přirovnání EU k Sovětskému svazu. Podle těchto propagandistických zpráv zveřejněných ve východní Evropě se státy jako například Ukrajina vymanili z područí zmíněného Sovětského svazu jen proto, aby po několika letech opět ztratily svobodu s případným vstupem do EU. Kromě snahy o zdiskreditování EU jako celku se ruské dezinformace často zaměřují na konkrétní

---

¹¹ Volně přeloženo jako Výzkumné služby Evropského parlamentu

¹² Eastern Partnership

osoby v čele EU. Cílem je, aby vrchní představitelé zmíněné organizace vypadali co možná nejhůře v očích společnosti (European Parliament 2016: 10).

Evropská unie ovšem musí jednat s ohledem na to, že je Ruská federace veledůležitým dopravcem ropy a zemního plynu. Vzhledem k zavedeným sankcím EU vůči Rusku, z důvodu anexe Krymského poloostrova z roku 2014, se ozývají i proti-sankční hlasy zdůrazňující důležitost udržování co možná nejlepších evropsko-ruských vztahů (Nestoras 2016). V souvislosti s dopravou zemního plynu je důležité zmínit moskevskou společnost *Gazprom*, kterou bezesporu můžeme považovat za ruský nástroj tzv. měkké moci (*soft power*). Tato společnost se zviditelnila především ve fotbalovém světě, protože svým sponzorstvím zachránila nejméně jeden evropský fotbalový klub od bankrotu. Nejlepším příkladem je sponzorování Schalke 04 od roku 2007. Společnost se dále stala v roce 2012 oficiálním sponzorem nejsledovanější fotbalové soutěže světa, Ligy mistrů. Taktéž spolufinancuje nadcházející fotbalové Mistrovství světa, které se bude v polovině letošního roku konat právě v Rusku. Dále stojí za zmínku sponzorování restaurace chrámu svatého Sávy v Bělehradě. Samotná srbská ortodoxní církev se ještě před samotným počátkem prací přikláněla k bližším vazbám na Rusko (European Parliament 2016: 11–12).

Pokud bychom se měli zaměřit na konkrétní data a faktické údaje, zjistíme, že nejvíce se na úrovni Evropské unie mluví o dezinformacích pocházejících ze dvou zdrojů: *Sputnik* a *RT*. Od ostatních dezinformačních webů, se kterými se v Evropě setkáváme, se tyto zdroje odlišují tím, že jsou přímo sponzorovány ruskou vládou. Výzkum Oxfordské univerzity ukázal, že francouzští čtenáři strávili v průměru za měsíc v roce 2017 čtením zpráv *Sputniku* a *RT* přibližně 16,7 milionů minut. Pro lepší představu, jeden z nejčtenějších zpravodajů ve Francii, *Le Monde*, dosáhl ve stejném výzkumu na číslo 172,8 milionů minut. Převáděno na procenta, celkově se věnují těmto dvěma zdrojům dohromady přibližně 3 % Francouzů čtoucích zprávy na internetu (Fletcher a kol. 2018: 2–4). Zdálo by se, že to jsou zanedbatelná data, jenže do těchto výzkumů nejsou započítána data ze sociálních

sítí Facebooku a Twitteru, která už mírně zarážející jsou. Podle informací Evropského parlamentu z roku 2016 byl například facebookový profil *Sputniku* třetí nejnavštěvovanější zahraniční verzí tohoto ruskou vládou placeného zdroje v rámci celého světa. Před francouzským *Sputnikem* se umístil pouze anglický a arabský. Na Twitteru jsou výsledky téměř totožné (European Parliament 2016: 7–8).

Pro Kreml je čtenost a sledovanost médií, které platí, pravděpodobně důležitým kritériem. Soudit lze podle zrušení webových stránek norské verze *Sputniku*, které nefungovaly ani rok od dubna 2015 do března 2016 (Norway Today 2016) Podobná situace, i když s odlišnými důvody, nastala v Lotyšsku shodou náhod taktéž v březnu 2016. *Sputniku* byly v podstatě zablokovány internetové stránky z důvodu uvalení sankcí EU vůči Rusku. Tato blokáce by podle informací *LSM.LV* měla trvat až do doby, kdy dojde ke zrušení sankcí. Lotyšsko se dlouhodobě snaží potlačit ruská média ve své zemi (LSM.LV 2016).

Využívání médií k šíření dezinformací je pravděpodobně jen část celého mechanismu. V Evropě také existují politické subjekty, které jsou spojené s ruskou politickou stranou Jednotné Rusko¹³. Jedná se například o francouzskou Národní frontu¹⁴, německou Levici¹⁵, nebo britská Strana nezávislosti Spojeného království¹⁶. Národní fronta ve Francii zachází ve spolupráci s Ruskem o něco dále, než další zmíněné subjekty. Je doposud jedinou evropskou politickou stranou, u které se potvrdilo, že přijala půjčky z ruské strany. Tyto půjčky z let 2014 a 2017 se podle odhadů přibližují hranici 40 milionů dolarů. Jsou tu ale další evropské strany, které jsou nějakým způsobem napojeny na strany ruské. Tyto politické subjekty pak ve většině případů přejímají část ruské politiky za svou vlastní. Jednou z nich je také momentálně třetí nejsilnější strana v Německu po parlamentních volbách v září 2017: Alternativa pro Německo (*AfD*)¹⁷. Jde konkrétně o mladší křídlo této strany, které začalo spolupracovat se vedoucí ruskou stranou Jednotné Rusko. Díky této

---

¹³ Jedinaja Rossija

¹⁴ Front National

¹⁵ Die Linke

¹⁶ United Kingdom Independence Party

¹⁷ Alternative für Deutschland

vazbě se *AfD* mohla těšit podpoře ze strany ruskou vládou financovaných webů, o kterých jsem se několikrát zmiňoval (Polyakova – Boyer 2018: 6–7). Podobným případem je pak rakouský politický subjekt Svobodná strana Rakouska (FPÖ¹⁸), která taktéž spolupracuje se stranou Jednotné Rusko (Krejčí 2017).

3.1 Opatření Evropské unie vůči dezinformacím

Podle průzkumu z roku 2016 sleduje až 46 % obyvatel EU zpravodajství skrze sociální sítě. Články jsou následně často sdíleny s ostatními uživateli bez jakékoliv kontroly pravosti informace. Jak jsem uvedl výše, dnes jsou lidé stěží schopni rozeznat pravdivou zprávu od té falešné. Toto zjištění vedlo k reakci evropského parlamentu, který vydal dne 23. listopadu téhož roku rezoluci o strategické komunikaci o protiakci vůči nejen stále pravděpodobnějším dezinformacím z Ruska, ale především těch (Bentzen 2017). Rezoluce se věnuje ohrožení ze strany možné ruské dezinformační kampaně hned v devíti bodech. Několik z těchto bodů lze shrnout jako snahu Ruské federace o narušení stability a soudržnosti EU, nebo o destabilizaci členských států. Osmý bod rezoluce například uvádí konkrétní nástroje, které Rusko využívá k šíření dezinformací a propagandy. Jedná se o proruské weby a stránky na sociálních sítích působící v jednotlivých členských státech EU (*Sputnik*), o televizní stanice (*RT*), nebo o internetové *trolly*. Dále například třináctý bod uvádí ruskou strategii záměrného zaměňování historických faktů pro ospravedlnění svých činů. V tomto případě jde především o problém bývalých zemí východního bloku (Fotyga 2016). Ruská reakce na vydání rezoluce na sebe nenechala dlouho čekat. Narážka se objevila na webu RT 12. října 2016, kdy došlo dokonce na označení Evropské unie jako „amerického tábora“ (RT 2016).

Rezoluce Evropského parlamentu ze dne 23. listopadu 2016 ovšem nebyla prvním impulsem pro reakci na šíření ruských dezinformací namířených vůči EU. Už před tím byla v září 2015 vytvořena tzv. *East StratCom Task Force* řadící se pod

---

¹⁸ Freiheitliche Partei Österreichs

Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ)¹⁹. Tato organizace vznikla v podstatě na popud Vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, Federicy Mogheriniové (Bentzen 2017). Hlavním úkolem *East StratCom Task Force* je uvádět správné informace v zemích východní Evropy čili opravovat dezinformace pocházející z Ruska. Dále slouží jako určitý prostředník mezi EU a východní Evropou, aby byla politika EU pochopena správně a nemohlo dojít k jejímu zkreslení. Organizace pravidelně vydává přehled dezinformací za dané období a snaží se tak obyvatele EU varovat před dezinformacemi. Kromě tohoto přehledu vydává taktéž bulletin *Disinformation Digest*, který se snaží svým čtenářům přiblížit svět očima proruských webů (Ardeleanu nedatováno). Cílem organizace tedy není reagovat, vytvářet vlastní propagandu, ale pouze dezinformace představovat a opravovat (EEAS 2017).

Tehdejší předseda Evropského parlamentu Martin Schulz ve svém projevu z 15. prosince 2016 taktéž reagoval na dezinformační nebezpečí pocházející z Ruska. Vyzval tehdy EU k reakci na snahu o narušení stability EU, dále k podpoře Ukrajiny a k podpoře bezvízovému vstupu ukrajinských občanů do schengenského prostoru (Rijksoverheid 2016). O měsíc později v lednu 2017 vyzval Andrus Ansip, místopředseda Komise pro jednotný digitální trh²⁰, vlastníky sociálních sítí, aby posílili své zabezpečení vůči šíření dezinformací. Právě na sociální sítě, jako je například Facebook, se zaměřovala nejen EU, ale i například německý ministr spravedlnosti Heiko Maas, který v březnu 2017 navrhoval uložení vysokých pokut těm sociálním médiím, která nebudou odstraňovat falešné informace ze svých webů (Bentzen 2017). Ke konci téhož roku, 13. listopadu 2017, vytvořila Evropská komise expertní tým²¹, který by měl vytvářet strategický postup EU vůči dezinformacím. Andrus Ansip tehdy prohlásil, že EU musí „najít vyvážený přístup mezi svobodou projevu, pluralitou médií a právem občanů na přístup k různým a spolehlivým informacím. Všichni příslušní hráči, jako jsou online platformy, nebo

---

¹⁹ European External Action Service (EEAS)

²⁰ Vice-President for the Digital Single Market

²¹ High-Level Expert Group

zpravodajská média, by měly hrát roli v řešení²²“ (European Commission 2017a). Evropská komise také zahájila veřejnosti volně přístupnou diskusi na svých webových stránkách. Tato diskuze byla vytvořena za účelem společného sdílení informací o dezinformacích v rámci celé EU. Ukončena byla až 23. února 2018 (European Commission 2017b).

Podstatnou část „protiakce“ vůči dezinformacím v EU zastávají weby vzniklé v reakci například na konflikt na Ukrajině z roku 2014. Tyto weby, působící ve většině případů v rámci EU, často řídí absolventi vysokých škol, žurnalisté, členové think-tanků (Evropské hodnoty) a další do tématu zainteresovaní lidé. Mezi nejúspěšnější evropské patří například StopFake.org, nebo program Kremlin Watch. Zmíněné internetové stránky se zabývají analýzou ruské propagandy a ověřováním a případným vyvracením dezinformací (Máca 2015).

V každém případě je důležité dbát na bezpečnost a preventivní opatření. Například v Nizozemí před parlamentními volbami v březnu 2017 došli k rozhodnutí, že bude lepší hlasy sečíst ručně, aby tak zabránili případnému kybernetickému útoku ze strany Ruska. Prokázalo se totiž, že pro-kremelské weby šíří dezinformace za účelem parlamentní volby narušit a naklonit výsledek k jejich obrazu. Tím ideálním by tehdy bylo vítězství holandské Strany pro svobodu (PVV²³) v čele s populistou Geertem Wildersem (Way – Casey 2017: 11). Tento nizozemský politik může být přirovnáván k francouzské političce Marine Le Penové. Oba mají podobné názory a postoje jak vůči EU, tak k migrační politice, a především pak jejich pohled na Ruskou federaci je dosti podobný. Geert Wilders v rozhovoru pro týdeník *Elsevier* před parlamentními volbami prohlásil, že by mělo být na Rusko nahlíženo jako na spojence a ne jako na nepřítele (Vrijssen 2017). Pro Holanďany nebyla ruská snaha ovlivnit veřejné mínění ničím novým. Podobná situace nastala během referenda o přijmutí Dohody o přidružení mezi EU a

---

²² We need to find a balanced approach between the freedom of expression, media pluralism and a citizens' right to access diverse and reliable information. All the relevant players like online platforms or news media should play a part in the solution.

²³ Partij voor de Vrijheid

Ukrajinou²⁴ z dubna roku 2016, kdy se ruská dezinformační kampaň snažila ovlivnit voliče k odmítnutí ratifikace zmíněné dohody. Nedá se potvrdit, zdali tato snaha byla úspěšná, či nikoli, jelikož i přes odmítnutí smlouvy byla účast hlasujících velmi nízká (pouze 32 % obyvatel). Ve výsledku byla dohoda i přes výsledek referenda nizozemským parlamentem ratifikována, jelikož výsledek referenda nebyl závazný (Way – Casey 2017: 4).

3.2 Dezinformace v Německu a volby do spolkového sněmu 2017

Situace v Německu s ohledem na šíření dezinformací pocházejících nejen z Ruské federace je v evropském měřítku jedna z nejvypjatějších, vzhledem k postavení Německa v rámci Evropské unie. Především po prezidentských volbách v USA z listopadu 2016 se spustily vášnivé debaty s obavami o možném ovlivnění německých parlamentních voleb, které se měly konat téměř po roce, v září 2017, od již zmíněných prezidentských voleb v USA. Došlo k dokonce dohodě všech nejvýznamnějších politických stran v Německu, že nebudou ke svému zisku během parlamentních voleb využívat *boty*. Již byla zmíněna politická strana Alternativa pro Německo, pomocí které lze jednoduše popsat hlavní téma Německa za poslední roky: imigrační politika Evropské unie. Strana *AfD* totiž vznikla právě v reakci na migrační krizi v roce 2013 a je zásadně proti této populisticky nazvané „výtačské politice“. Ve většině zemí včetně Německa tak byly v podstatě vytvořeny dva póly ve společnosti, kdy je jeden pro a druhý proti. Spolková republika Německo má menší výhodu v tom, že tamější společnost je opatrnější k přijímání informací. Podle průzkumu zpravodajské agentury *Reuters* z roku 2016 je zřejmé, že jen přibližně 20 % Němců získává informace ze sociálních sítí, které byly několikrát uvedeny jako největší prostředí pro šíření dezinformací. Většina německého národa dokonce získává informace z tradičních médií. Je zřejmé, že se Německo poučilo z toho, co vytvořila propaganda od první světové války po studenou válku a jsou obezřetnější (Neudert 2017: 5–7).

---

²⁴ The Ukraine–European Union Association Agreement

Stejně jako v jiných evropských zemích i v Německu operuje *Sputnik* a *RT*, oba zdroje placené kremelskou vládou. Podle dat Evropského parlamentu z roku 2016 je německá verze Facebookového profilu *Sputniku* čtvrtou nejnavštěvovanější na světě hned po již zmíněné Francii. *RT* si podle stejných údajů stojí o něco hůře, její německý Facebook je v porovnání se světem šestý (European Parliament 2016: 7–8). Německá verze *RT* si získala pozornost především před parlamentními volbami v září 2017, kdy *RT* poskytovali rozhovor politici, včetně tehdejšího ministra zahraničí Sigmara Gabriela (Pörzgen 2017: 14). Zjednodušeně řečeno nejsou německé verze těchto ruských médií nikterak úspěšné. Třetím nejčastějším šířitelem ruské propagandy v Německu je zpravodajský portál *NewsFront Deutsch*. Často se hovoří o určitém spojení mezi těmito třemi zdroji a krajně pravicovou politickou stranou *AfD*. Dále je často zmiňována návaznost na krajně levicový subjekt *Die Linke*, nebo extremistické hnutí *Pegida*. Občas je zmíněna i strana Sociálnědemokratická (SPD²⁵), především díky podpoře tzv. *Ostpolitik*, politice sblížení s východními státy, především s Ruskou federací. Tato politika byla iniciována již během studené války. Vyskytují se pak takové označení pro SPD jako například *Putinverstehher*, což lze volně přeložit jako „Ti, co rozumí Putinovi“. V podstatě každá významnější německá politická strana bývá často kvůli svým postupům označována za „kremelské příznivce“. Taktéž se uvádí ruský vliv na vysloužilé německé politiky, jedná se například o bývalého kancléře Gerharda Schrödera, který krátce po ukončení svého působení na postu kancléře přijal nabídku stát se předsedou dozorčí rady společnosti *Nord Stream*, dopravující ruský zemní plyn do Evropy. Se stejnou organizací je dále spojen bývalý člen východoněmeckého Ministerstva státní bezpečnosti (*Stasi*²⁶), Matthias Warnig. (Stelzenmüller 2017: 6–8).

Asi nejznámějším příkladem ruské dezinformace v konkrétní souvislosti s migrační krizí, co se v Německu vyskytla, je tzv. „Případ Líza“ z ledna roku 2016. Fiktivní příběh o znásilnění 13leté Lízy imigranty z Blízkého východu prvně

---

²⁵ Sozialdemokratische Partei Deutschlands

²⁶ Staatssicherheitsdienst

zveřejnil web *genosse.su*, který vystupuje pro rusky mluvící Němce. Zpráva se začala šířit jako lavina skrze ruská média. Ruský První kanál²⁷ si dokonce příběh dívky upravil. V reportáži došlo například k použití videa, kde jeden z muslimských migrantů hovoří o tom, že znásilnil mladistvou. Vypadalo by to věrohodně, jenže video bylo dostupné na Youtube již od roku 2009. K tomu se přidala další ruská televizní stanice *REN TV*²⁸, která ve své reportáži opět přišla s novou „pravdou“. Díky případu proběhlo dokonce několik demonstrací. Nakonec se dívka přiznala, že vše bylo vykonstruované. Reakce politiků z obou zemí byly poměrně hlasité. Nejvíce byl slyšet tehdejší německý ministr zahraničí Frank-Walter Steinmeier, předchůdce Sigmara Gabriela, který ruskou stranu varoval od vměšování se do vnitřních záležitostí Německa. Tento případ ukázal například to, že se ruská média snaží vnutit ruským obyvatelům vize o tom, že Západ je horší společností, když něco takového „dovolí“ (Víchová - Máca 2016: 1–9). Jak uvádí Jakub Janda, ředitel think-tanku Evropské hodnoty, i přes potvrzení, že šlo o fiktivní příběh, „většina médií řízených ruskou vládou, která publikovala tento problém, zprávu neopravila ani neodstranila ze svých webových stránek“²⁹ (Janda 2016: 2). Dalším příkladem dezinformací byla například zpráva o znásilnění mladistvé dívky v Litvě německými vojáky *Bundeswehru*, kteří zde pobývali v rámci mise NATO (Stelzenmüller 2017: 6).

Spolková republika Německo zavedla celou řadu opatření připravených bojovat s falešnými zprávami nejen z Ruska. Již byla zmíněna dohoda mezi politickými subjekty před parlamentními volbami o neužívání *botů* ke své podpoře. Němečtí politici často spolupracují s think-tanky, které ruské dezinformace analyzují a vypracovávají návrhy na vytvoření jakéhosi „obranného štítu“. Mezi tyto think-tanky v Německu patří například *Stiftung Neue Verantwortung*³⁰, nebo

---

²⁷ Perviy kanal

²⁸ PEH TB

²⁹ Most Russian government-controlled media that featured the issue did not correct it or remove it from their websites

³⁰ Volně přeloženo jako Nadace nová odpovědnost

*Stiftung Wissenschaft und Politik*³¹. Některé skupiny, organizace a strany přistupují k reakci poněkud radikálněji a usilují o vytvoření tzv. „*hack-back*“, což by v praxi fungovalo přibližně stylem „napadnete-li Vy nás, napadneme my Vás.“. Došlo taktéž k vytvoření Centra kybernetické obrany (Stelzenmüller 2017: 11–12).

Dle výsledků německých parlamentních voleb ze září 2017 je výrazná především jedna věc a tou je úspěch *AfD*. Před volbami probíhala zřejmá kampaň proruských médií v čele se *Sputnikem* a *RT*, která vyzdvihovala právě a jenom stranu *AfD*. Naopak terčem kritiky byla v těchto médiích především samotná kancléřka Angela Merkelová. Na sociálních sítích byla strana jednoznačně nejsledovanějším tématem. Lze tedy tvrdit, že minimálně ruští Němci, pro které jsou původem ruská média stále jedním z hlavních zdrojů informací, mohli být dezinformační kampaní ovlivněni. Právě strana *AfD* byla tou jedinou stranou v Německu, která před volbami vedla kampaň nejen v němčině, ale i v ruštině. Klíčovou roli sehrál Eugen Schmidt, zakladatel webu *Russlanddeutsche für die AfD NRW*³², v podpoře strany, když k ovlivnění voličů nejčastěji využíval téma uprchlické krize. Díky tomu došlo nakonec ke zvolení dvou poslanců tohoto politického subjektu, narozených v Sovětském svazu, Waldemara Herdta a Antona Friesena. Jejich zvolení se stalo historickým okamžikem, jelikož je to první zastoupení ruských Němců v německé politice. Důkaz o finanční podpoře strany Kremlem se na rozdíl od francouzské Národní strany dosud neobjevil (Applebaum a kol. 2017: 10–17).

3.3 Dezinformace ve Francii a prezidentské volby 2017

Vliv ruských médií na francouzskou veřejnost byl již nastíněn v druhé kapitole. Stejně tak byla uvedena spojitost mezi Kremlem s francouzskou pravicovou politickou stranou Národní fronta. Kreml si ale získal i podporu z levice: Francouzské komunistické strany³³. Určitá probíhající spolupráce mezi zmíněnými subjekty je především díky jejich velmi podobnému postavení vůči

³¹ Volně přeloženo jako Nadace vědy a politiky

³² Ruští Němci pro *AfD* v Severním Porýní-Vestfálsku

³³ Parti communiste francais

Evropské unii, NATO a Spojeným státům americkým jako takovým. Nejvýraznější postavou Národní fronty v tomto ohledu je bezpochyby pravicová politička Marine Le Penová, která se stala předsedkyní strany v roce 2011. Ovšem není jediným politikem ve Francii, který má vazby na Ruskou federaci. Mluví se taktéž o vazbách na stranu francouzských Republikánů³⁴, především pak na její menší vnitřní proruské uskupení, do kterého patří například bývalý francouzský prezident Nicolas Sarkozy, nebo Francois Fillon, neúspěšný kandidát prezidentských voleb v roce 2017. Sám Francois Fillon dokonce před volbami prohlašoval, že by nejraději prohloubil francouzsko-ruské vazby s ohledem na historii (Billon-Galland 2017: 8). Svá tvrzení, například o právu na sebeurčení národa v záležitosti anexe Krymu, obhajoval taktéž ve velké prezidentské debatě z 20. března 2017 (TF1 2017). Dále je důležité zmínit postavu Thierry Marianiho, který de facto zprostředkovává obchody firmám z Francie a Ruska. Právě v oblasti obchodu a ekonomického sektoru je bilaterální spolupráce Francie s Ruskou federací na poměrně dobré úrovni. V určitých odvětvích, jako je například ve vojensko-průmyslovém komplexu, je Francie dokonce v postavení nejvýznamnějšího partnera vůči Rusku. Francouzské firmy obecně jsou na ruském trhu v hojném zastoupení. V souvislosti s rusko-francouzskými vztahy nelze opomenout paradiplomacii, kdy dochází vlivnými francouzskými osobnostmi (například herec Gérard Depardieu, Alain Delon, nebo herečka Monica Belucci) k posilování *nation branding* Ruské federace (Laruelle 2017: 9–10). Právě termín *nation branding* je v dnešní době pro tzv. měkkou moc velmi důležitý. V praxi to znamená vylepšování státní reputace. Tento proces ovlivňuje mnoho faktorů: export, turismus, obyvatelstvo, vláda, kultura a například investice v zahraničí. S konceptem poprvé přišel Simon Anholt v roce 2005 (Anholt nedatováno).

Při pozorování ruského vlivu na francouzská média je možné sledovat tři strategie ovlivňování: snaha o spolupráci s předními francouzskými médii, spojení se s druhořadými médii (převážně internetové portály), vytváření svých vlastních

---

³⁴ Les Républicains

sdělovacích platform (RT a Sputnik). V rámci první zmíněné strategie jde především o to, že se ruská propaganda snaží dostat na „viditelnější místo“. Nejlepším příkladem je francouzský deník *Le Figaro*, který v minulosti obsahoval jednou za měsíc bonusový materiál, který se nazýval *La Russie d'Aujourd'hui*³⁵. Tento měsíčník se v uvedeném deníku objevoval díky jeho spolupráci s ruským deníkem *Rossijskaja gazeta*³⁶. Mezi další podobné zdroje obsahující proruský materiál patří například týdeník *Valeurs actuelles*³⁷, nebo čtvrtletník *Conflits*³⁸. Druhý postup ruského vměšování se do francouzských médií je poněkud přímočařejší. Jedná se o menší internetové stránky, které jsou často řízené přímo z Ruské federace skryté pod francouzskou doménou. Tyto weby nemají téměř žádnou pozornost a vznikají velmi často v reakci na konkrétní události, kdy posléze zaniknou. Jedná se například o dnes již bývalou *ProRussiaTV*. Třetí ruská strategie je asi tou nejvíce probíranou nejen v politických kruzích. Tak jako jinde v Evropě se francouzská RT a Sputnik soustředí především na sociální sítě. Jejich působení započalo po krizi na Ukrajině v roce 2014, respektive 2015. Na konci roku 2017 došlo ve Francii ke spuštění televizního kanálu RT. Vedoucím televize je Xeniya Fedorova, která v RT působila již před tím. V etické komisi televize zasedl například zmiňovaný Thierry Mariani, nebo ekonom Jacques Sapir (Laruelle 2018).

Marine Le Penová a francouzská Národní fronta – pravděpodobně nejvíce skloňovaná slova před prezidentskými volbami v dubnu, respektive květnu 2017. Její vztah byl nejen před volbami patrný. To ona byla například jedna z těch vrcholných evropských politiků, kteří uznali Krymský poloostrov za součást Ruské federace. Stejně tak je dlouhodobě pro zrušení ekonomických sankcí vůči Rusku (Billon-Galland 2017: 8). Národní fronta, již je Marine Le Penová předsedkyní, vyvolala rozruch především přiznáním, že v roce 2014 přijaly půjčku od moskevské banky *First Czech Russian Bank*³⁹. Tato půjčka se měla pohybovat okolo částky 11

---

³⁵ Russia Beyond the Headlines (volně přeloženo jako „Rusko za nadpis“)

³⁶ „Ruské noviny“

³⁷ Volně přeloženo jako „Aktuální hodnoty“

³⁸ Volně přeloženo jako „Konflikty“

³⁹ Volně přeloženo jako „První česko-ruská banka“

milionů eur (přibližně 280 milionů korun). O dva roky později se strana pokusila rozšířit svou půjčku na 20 milionů eur, jenže neúspěšně. Tehdy došlo k tomu, že Ruská centrální banka zrušila licenci *First Czech Russian Bank*, a tak tedy nemohlo dojít na samotnou půjčku. Otázkou zůstává, proč tyto půjčky Národní fronta vůbec dostala. Spekuluje se o několika možných verzích, z nichž první je politická podobnost (v čele s Marine Le Penovou). Z čistě logické úvahy lze považovat tuto možnost za nejpravděpodobnější z důvodu ruského zisku a posílení postavení v důležitém evropském státě. Právě s ohledem na postavení Francie v Evropě, v EU, by pro Rusko bylo nanejvýš vhodné mít politický vliv v zemi, která je schopná vytvořit protiváhu silnému Německu (Stratfor Analysis 2017). Druhou možností je, že Národní fronta nedokázala získat půjčky od domácích francouzských bank, a proto byla nucena využít zahraniční – v tomhle případě ruské. Ovšem sama Le Penová se proti tomuhle tvrzení několikrát ostře ohradila (Belkin 2017: 8). Další spekulací je uvádění půjčky jako „daru“ od ruského prezidenta Vladimira Putina za podporu v problematice Krymu. Tato informace vyšla na povrch v dubnu 2015, kdy došlo ruskými hackery ke zveřejnění mobilních zpráv údajně člena Kremlu Timura Prokopenka. Jestli byla informace pravdivá, se nikdy nepotvrdilo. Le Penová jakákoliv nařčení spojené s tématem vždy odmítla (Oliveira 2016).

Během období před a v průběhu francouzských prezidentských voleb ovšem probíhaly i kampaně s cílem poškodit kandidáty. Ruská dezinformační kampaň byla namířena proti pozdějšímu vítězi voleb, Emmanuelu Macronovi. Ten se nechal několikrát slyšet, že byla jeho předvolební snaha narušována Kremlm různými dezinformacemi nejen o jeho politickém životě. Francouzský *Sputnik* například zpochybňoval Macronovu sexuální orientaci (Stratfor Analysis 2017). Mnohem dále zašly pro-kremelské ruské noviny *Komsomolskaya Pravda*⁴⁰, které uvedly v té době prezidentského kandidáta, jako psychopata, co má vypouklé rybí oči (Aslamova 2017).

---

⁴⁰ Volně přeloženo jako „Komsomolská pravda“

4 ZÁVĚR

V úvodu této bakalářské práce bylo kladeno za cíl pozorovat potencionální ruské strategie a využívané prostředky k šíření dezinformací v rámci Německa, Francie a částečně Evropské unie. Po vypracování celého textu docházím k závěru, že strategií není příliš, ale často se opakují a v každém případě jsou upravovány v závislosti na situaci a podle toho, co je cílem konkrétní dezinformační kampaně. Cílem může být politický aktér, jak tomu bylo například u Emmanuela Macrona během prezidentských voleb ve Francii v roce 2017. Pozdější vítěz prezidentských voleb byl tak doslova „stíhán“ kremelskými dezinformacemi, aby vypadal v očích veřejnosti co možná nejhůře oproti svému soupeři v podobě Marine Le Penové. V jejím případě šlo o úplný opak – o její vykreslení jako vhodného prezidenta. Cílem může být dále politický subjekt, opět ať už negativně, či pozitivně. Vhodným příkladem je (finanční) podpora francouzské politické strany již zmíněné Marine Le Penové, Národní fronty. Zde šlo především o poskytnutí půjčky ze strany Kremlu. Tyto příklady jsou ovšem pouze příležitostné a lze je považovat za krátkodobé, jelikož k vytvoření těchto konkrétních dezinformačních kampaní ze strany Ruska dochází především kvůli blížícím se volbám parlamentním, respektive prezidentským. Příkladem šíření dezinformací, které probíhá dlouhodobě je kampaň vedená například proti Evropské unii, NATO, nebo jiným prozápadním mezinárodním organizacím. Zde jde především o podkopání důvěry v tyto organizace, nebo v jejich instituce za pomoci nejrůznějších překrucování pravdy, vytvářením polopravd, v horším případě čistých lží, jako tomu bylo například v případě falešné zprávy o rasistických sněžulácích a vyhláše Evropské unie.

S naplněním sekundárního cíle práce, kterým bylo pozorování, jak zmíněné země, nebo EU jednájí a jaké opatření vůči dezinformacím zavádějí, je to poněkud složitější. Z mého vlastního pohledu na tuto problematiku je největším přínosem práce think-tanků (například Evropské hodnoty), jejichž výzkumní pracovníci pracují na odhalování dezinformačních zpráv a upozorňují na ně. Za účinné opatření lze rovněž považovat nizozemské preventivní opatření před parlamentními volbami,

kdy díky obavě z možného narušení voleb došlo na sčítání hlasů ručně. Vyvinout nějaký funkční systém, který by dokázal třídit falešné zprávy od pravdivých a ty falešné by nejlépe odstraňoval, bude trvat několik let. S neustálým posunem technologií vpřed se objevují ruku v ruce chyby, kterých se vždy dá využít.

Nejčastější strategií k dosažení výše zmíněných cílů je využívání médií, nejvíce pak přímo těch placených Kremlem – *Sputnik* a *RT*. Na toto téma byly zaměřeny výzkumné otázky z úvodu, které se konkrétně věnovaly pozorování vlivu a strategií, které využívají (pro)ruská média k ovlivnění nejen evropské veřejnosti. Jejich weby mají své vlastní internetové stránky, ale především využívají sociální sítě (Facebook, Twitter, Youtube), které jsou v dnešní době velmi populární. Dále působí ve většině světových jazyků, a tak se můžou velmi snadno šířit. V praxi fungují tak, že jedna z jejich jazykových verzí vydá článek a ostatní tento článek sdílí. Stejně tak jejich tvorbu sdílí menší weby, které jsou proruský orientované (u nás například AC24, Svět kolem nás atd.). Lze konstatovat, že se jedná o nový způsob šíření propagandy. Zmíněné menší weby dezinformaci poté sdílí dále mezi sebou a po svých sociálních sítích. Jaký mají celkový dopad na mínění veřejnosti lze těžko posuzovat, ale dle statistických údajů o čtenosti webových stránek se jedná o zanedbatelné množství čtenářů. V každém případě se ve valné většině případů nejedná o misinformace. Další strategií, kterou využívají Rusové k šíření falešných zpráv je využívání *trollů*, nebo internetových *botů* jako prostředků k šíření dezinformací. Ti působí především na sociálních sítích, ale mají dle mého názoru daleko větší efektivitu. Díky internetovým *botům* lze velmi snadno zpopularizovat i na první pohled velmi nerealistickou informaci. Lidé, kteří stojí přímo za tzv. *trollingem*, nebo vytvářejí neexistující účty na sociálních sítích, jsou každopádně v závislosti na své „práci“, většinou finančně ohodnoceni.

V úvodu stanovený předpoklad, že určitá dezinformační kampaň ze strany Ruska nejen v Evropě již probíhala, nebo stále probíhá, lze po vypracování práce potvrdit. Těžko soudit, zdali lze považovat tzv. „Gerasimovu doktrínu“ za nějaký návod na ruskou měkkou moc, ale jedno je s časovým odstupem jisté: s neustálou

modernizací technologií a dalším rozvojem komunikace bude neustále narůstat hrozba zneužití komunikačních prostředků, či médií k vytváření tlaku na veřejnost, nebo přímo k ovlivňování veřejného mínění a to není záležitost pouze Ruska. Dezinformační kampaně totiž nejsou nikterak nákladné a mohou být daleko účinnější, než vojenské akce. Dle mého názoru by se světové bezpečnostní organizace měly zaměřit především na boj s internetovými *boty* a *trolly*, jelikož ti především popularizují a rozšiřují případné dezinformační zprávy. Pokud by se měla práce v budoucnu rozšiřovat, rozhodně bych navrhoval věnovat se hlavně tomuto tématu, nebo hlubší analýze konkrétních falešných zpráv ve mnou zkoumaných zemích a jejich porovnávání.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

AC24 (2016). *Nejvýznamnější vynašeč všech dob ze švýcarské banky tvrdí, že Panama papers byla operace CIA* (<http://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/7799-nejvyznamejsi-vynasec-vsech-dob-ze-svycarske-banky-tvrdi-ze-panama-papers-byla-operace-cia>, 31. 3. 2018).

Alekseiová, Nadežda – Mikhaylenko, Antonina (2017). Přiznali infekci: EU se obává výskytu tuberkulózy v důsledku bezvízového režimu s Ukrajinou. *RT*. 31. 8. 2017 (<https://russian.rt.com/ussr/article/424697-ukraina-es-tuberkulez-infekciya>, 31. 3. 2018).

Anholt, Simon (nedatováno). *What is Nation Brand?* (http://www.superbrands.com/turkeysb/trcopy/files/Anholt_3939.pdf, 31. 3. 2018).

Applebaum, Anne a kol. (2017). „Make Germany Great Again“. *Institute for Strategic Dialogue* (<https://www.isdglobal.org/wp-content/uploads/2017/12/Make-Germany-Great-Again-ENG-061217.pdf>, 31. 3. 2018).

Ardeleanu, Constantin (nedatováno). Information and Disinformation. The Threat of Online Trolling. *Universiteit Utrecht* (<https://securing-europe.wp.hum.uu.nl/information-and-disinformation-the-threat-of-online-trolling/>, 31. 3. 2018).

Aslamova, Daria (2017). Meet Emmanuel Macron: A Rothschild puppet, a psychopath and a 'Mister Nobody'. *Komsomolskaya Pravda*. 4. 5. 2017 (<https://www.kp.ru/daily/26675/3697218/>, 31. 3. 2018).

Ball, James (2017). *Post-Truth. How Bullshit Conquered the World* (Londýn: Biteback Publishing Ltd).

Bartles, Charles K. (2016). Getting Gerasimov Right. *Military Review* 96 (1), s. 30–38.

Belkin, Paul (2017). France's 2017 Presidential Election: In Brief. *Congressional Research Service*. 13. 4. 2017 (<https://fas.org/sgp/crs/row/R44815.pdf>, 31. 3. 2018).

Bentzen, Naja (2017). ‚Fake News‘ and the EU's response. *European Parliament* ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/599384/EPRS_ATA\(2017\)599384_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2017/599384/EPRS_ATA(2017)599384_EN.pdf), 31. 3. 2018).

Billon-Galland, Alice (2017). The 2017 French Presidential Election: Leading candidates' positions on NATO, EU Defence, and Russia. *European Leadership Network*. 1. 4. 2017 (<https://www.europeanleadershipnetwork.org/wp-content/uploads/2017/10/170401-ELN-French-Election-Primer.pdf>, 31. 3. 2018).

Doni News (nedatováno). *About Us* (<https://dninews.com/?q=content/about-us>, 31. 3. 2018).

EEAS (2016). *Disinformation Review Issue 23* (http://eeas.europa.eu/archives/docs/euvdsdisinfo/docs/disinformation_review_20-04-2016-en.pdf, 31. 3. 2018).

EEAS (2017). *Questions and Answers about the East StratCom Task Force* (https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/2116/questions-and-answers-about-east-stratcom-task-force_en, 31. 3. 2018).

European Commission (2017a). *Next steps against fake news: Commission sets up High-Level Expert Group and launches public consultation* (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-4481_en.htm, 31. 3. 2018).

European Commission (2017b). *Public consultation on fake news and online disinformation* (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>, 31. 3. 2018).

European Parliament (2016). *EU Strategic communications with a view to counteracting propaganda* ([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA\(2016\)578008_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/578008/EXPO_IDA(2016)578008_EN.pdf), 31. 3. 2018).

EU vs Disinfo (2017). *Snowmen are racist* (<https://euvsdisinfo.eu/snowmen-are-racist/>, 31. 3. 2018).

Fletcher, Richard a kol. (2018). Measuring the reach of „fake news“ and online disinformation in Europe. *University of Oxford* (<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-02/Measuring%20the%20reach%20of%20fake%20news%20and%20online%20distribution%20in%20Europe%20CORRECT%20FLAG.pdf>, 31. 3. 2018).

Fotyga, Anna E. (2016). Report on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. *European Parliament*. 14. 10. 2016 (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2016-0290+0+DOC+PDF+V0//EN>, 31. 3. 2018).

Galeotti, Mark (2018). I'm Sorry for Creating the 'Gerasimov Doctrine'. *Foreign Policy*. 5. 3. 2018 (<http://foreignpolicy.com/2018/03/05/im-sorry-for-creating-the-gerasimov-doctrine/>, 31. 3. 2018).

Gross, Peter (2017). Fake News and the Digital Media. The Changing Battle for People's Hearts, Minds and Illusions. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Ephemerides* 62 (1), s. 23–36.

Hauben, Michael (1992). *The Net and Netizens: The Impact the Net has on People's lives* (http://www.columbia.edu/~hauben/ronda2014/THE_NET_AND_NETIZENS.pdf, 31. 3. 2018).

Iasiello, Emilio J. (2017). Innovations in Warfare and Strategy. Russia's Improved Information Operations: From Georgia to Crimea. *Parameters* 47 (2), s. 51–63.

Janda, Jakub (2016). The Lisa Case: STRATCOM Lessons for European States. *Federal Academy for Security Policy* (https://www.baks.bund.de/sites/baks010/files/working_paper_2016_11.pdf, 31. 3. 2018).

Janda, Jakub – Víchová, Veronika (2016). Fungování českých dezinformačních webů. *Evropské hodnoty*. 26. 7. 2016 (http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/07/Fungov%C3%A1n%C3%AD-%C4%8Desk%C3%BDch-dezinforma%C4%8Dn%C3%ADch-web%C5%AF_F.pdf, 31. 3. 2018).

Keyes, Ralph (2004). *The Post-Truth Era. Dishonesty and Deception in Contemporary Life* (New York: St. Martin's Press).

Kofman, Michael (2016). Russian hybrid warfare and other dark arts. *War on the Rocks*. 11. 3. 2016 (<https://warontherocks.com/2016/03/russian-hybrid-warfare-and-other-dark-arts/>, 31. 3. 2018).

Krejčí, Markéta (2017). Kremlin Watch Reader 2017. *Evropské hodnoty*. 14. 10. 2017 (<http://www.europeanvalues.net/wp-content/uploads/2017/10/Kremlin-Watch-Reader-2017.pdf>, 31. 3. 2018).

Krejčí, Markéta – Víchová, Veronika – Janda, Jakub (2018a). The role of the Kremlin's influence and disinformation in the Czech presidential elections. *Evropské hodnoty*. 29. 1. 2018 (<http://www.europeanvalues.net/wp-content/uploads/2018/02/The-role-of-the-Kremlin%E2%80%99s-influence-and-disinformation-in-the-Czech-presidential-elections.pdf>, 31. 3. 2018).

Krejčí, Markéta – Víchová, Veronika – Janda, Jakub (2018b). Aktuální stav zájmů Ruské federace v České republice. *Evropské hodnoty*. 7. 1. 2018 (<http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2018/01/Aktu%C3%A1ln%C3%AD-stav-z%C3%A1jm%C5%AF-a-vlivu-Rusk%C3%A9-federace-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice.pdf>, 31. 3. 2018).

Laruelle, Marlene (2017). Russia's Multifaceted Influences in France. *Russian Analytical Digest* 212, s. 9–12.

Laruelle, Marlene (2018). Russian Soft Power in France: Assessing Moscow's Cultural and Business Para-diplomacy. *Carnegie Council for Ethics in International Affairs*. 8. 1. 2018 (https://www.carnegiecouncil.org/publications/articles_papers_reports/russian-soft-power-in-france, 31. 3. 2018).

Lebduška, Michal – Tysyachna, Lyudmyla (2016). Vstup do EU Česku jen uškodil, říká „konzulka“ Lisková. *StopFake.org*. 21. 11. 2016 (<https://www.stopfake.org/cz/vstup-do-eu-cesku-jen-uskodil-rika-konzulka-liskova/>, 31. 3. 2018).

LSM.LV (2016). *Latvia shuts down Sputnik propaganda website* (<https://eng.lsm.lv/article/society/society/latvia-shuts-down-sputnik-propaganda-website.a175627/>, 31. 3. 2018).

Marwick, Alice – Lewis, Rebecca (2017). Media Manipulation and Disinformation Online. *Data and Society*. 15. 5. 2017 (https://datasociety.net/pubs/oh/DataAndSociety_MediaManipulationAndDisinformationOnline.pdf, 31. 3. 2018).

Máca, Roman (2015). Jak „informují“ tzv. proruské weby?. *Manipulátoři*. 26. 10. 2015 (<http://manipulatori.cz/jak-informuji-tzv-proruske-weby/>, 31. 3. 2018).

McDermott, Roger N. (2016). Learning from Today's Wars. Does Russia have a Gerasimov Doctrine?. *Parameters* 46 (1), s. 97–105.

Meister, Stefan (2016). Isolation and Propaganda. Roots and Instruments of Russia's Disinformation Campaign. *Transatlantic Academy*. 14. 4. 2016 (<https://dgap.org/en/article/getFullPDF/28043>, 31. 3. 2018).

Michael, Katina (2017). Bots Trending Now. Disinformation and Calculated Manipulation of the Masses. *IEEE Technology and Society Magazine* 36 (2), s. 6–11.

Mitchell, Amy a kol. (2016). The Modern News Consumer. News attitudes and practices in the digital era. *Pew Research Center*. 7. 7. 2016 (http://assets.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/13/2016/07/07104931/PJ_2016.07.07_Modern-News-Consumer_FINAL.pdf, 31. 3. 2018).

Morelli, Vincent L. – Archick, Kristin (2016). *European Union Efforts to Counter Disinformation* (<https://fas.org/sgp/crs/row/IN10614.pdf>, 31. 3. 2018).

MVČR (nedatováno). *Definice dezinformací a propagandy* (<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>, 31. 3. 2018).

NATO Stratcom Centre of Excellence (2015). *Internet Trolling as a Tool of Hybrid Warfare: The Case of Latvia* (<http://www.galerie9.com/blog/internet-trolling-as-a.pdf>, 31. 3. 2018).

Nestoras, Antonios (2016). Is Information Warfare Breaching the European Parliament?. *Institute for European Studies* (https://www.ies.be/files/Policy%20Brief_Nestoras.pdf, 31. 3. 2018).

Neudert, Lisa-Maria N. (2017). Computational Propaganda in Germany: A Cautionary Tale. *University of Oxford*. 19. 6. 2017 (<http://blogs.oii.ox.ac.uk/politicalbots/wp-content/uploads/sites/89/2017/06/Comprop-Germany.pdf>, 31. 3. 2018).

Norway Today (2016). *End of Russian News in Norwegian* (<http://norwaytoday.info/news/end-russian-news-norwegian/>, 31. 3. 2018).

Novotná, Alena (2017). Po prezidentských volbách může ČR čekat překvapení. Jiří Drahoš by se nebránil rozmístění u nás americké armády. *Sputnik News*. 24. 4. 2018 (<https://cz.sputniknews.com/nazory/201704245177079-prezidentsky-kandidat-okupace-Cesko/>, 31. 3. 2018).

Oliveira, Ivo (2016). National Front seeks Russian cash for election fight. *Politico*. 19. 2. 2016 (<https://www.politico.eu/article/le-pen-russia-crimea-putin-money-bank-national-front-seeks-russian-cash-for-election-fight/>, 31. 3. 2018).

OplotTV (2016). *Program „Mimochodem“: Čestný konzul Doněcké lidové republiky v ČR, Nela Lisková* (<https://www.youtube.com/watch?v=2IACp2SUA6A>, 31. 3. 2018).

Oxford Dictionaries (2016). *Post-Truth* (<https://www.oxforddictionaries.com/press/news/2016/12/11/WOTY-16>, 31. 3. 2018).

Pacepa, Ion M. – Rychlak, Ronald J. (2016). *Dezinformace: Tajná strategie Ruska, jak zničit Západ* (Praha: Albatros Media a. s.).

Paul, Christopher – Matthews, Miriam (2016). The Russian “Firehose of Falsehood” Propaganda Model. *RAND Corporation* (https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE100/PE198/RAND_PE198.pdf, 31. 3. 2018).

Political Capital (2017). *Key steps for countering russian propaganda. A toolkit for journalists*

(https://www.stopfake.org/content/uploads/2017/05/Toolkit_RussianPropaganda_Journalists_170509.pdf, 31. 3. 2018)

Polyakova, Alina – Boyer, Spencer P. (2018). The future of political warfare: Russia, The West, and the coming age of global digital competition. *The Brookings Institution* (<https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2018/03/the-future-of-political-warfare.pdf>, 31. 3. 2018).

Potapova, Kristina (2017). How We Have Become an Enemy in the Eyes of Russia. *Wilfried Martens Centre for European Studies*. 21. 3. 2017 (<https://www.martenscentre.eu/sites/default/files/publication-files/kremlin-propaganda-european-union-enemy-russia.pdf>, 31. 3. 2018).

Pörzgen, Gemma (2017). Much Ado about Nothing: The Effects of Russian Disinformation on the German Bundestag Elections. *Russian Analytical Digest* 212, s. 12–15.

Rijksoverheid (2016). *Toespraak van de voorzitter van het Europees Parlement van 15 december 2016* (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/toespraken/2016/12/15/toespraak-van-de-voorzitter-van-het-europees-parlement-van-15-december-2016>, 31. 3. 2018).

RT (2016). *EU Parliament promotes democratic values by lumping journalists in with terrorists* (<https://www.rt.com/op-ed/362475-mep-propaganda-russia-isis-media/>, 31. 3. 2018).

Sputnik News (2016). *Sociální síť našly selfie Merkelové s předpokládaným sebevražedným atentátníkem* (<https://cz.sputniknews.com/svet/201603262682016-socialni-site-selfie-merkelova-atentatnik/>, 31. 3. 2018).

Steuter, Erin – Wills, Deborah (2008). *At war with metafor. Media, propaganda, and racism in the war on terror* (Lanham: Lexington Books).

Stelzenmüller, Constanze (2017). The Impact of Russian Interference on Germany's 2017 Elections. *Brookings Institution*. 28. 6. 2017 (<https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/sfr-cstelzenmuller-062817b.pdf>, 31. 3. 2018).

Stewart, Susan (2017). Grundeinstellungen der russischen politischen Elite. *Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit* (https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2017S05_stw.pdf, 31. 3. 2018).

Stojar, Richard (2017). Vývoj a proměna konceptu hybridní války. *Vojenské rozhledy* 26 (2), s. 44–55.

StopFake.org (2016). *Fake: Sankce proti Rusku nejsou účinné, uznal Bílý dům* (<https://www.stopfake.org/cz/fake-sankce-proti-rusku-nejsou-ucinne-uznal-bily-dum/>, 31. 3. 2018).

StopFake.org (2017). *Fake: Epidemie tuberkulózy z Ukrajiny ohrožuje celou EU* (<https://www.stopfake.org/cz/fake-epidemie-tuberkulozy-z-ukrajiny-ohrozuje-celou-eu/>, 31. 3. 2018).

Stratfor Analysis (2017). *Russia Campaigns for the French Presidency* (<https://worldview.stratfor.com/article/russia-campaigns-french-presidency>, 31. 3. 2018).

Supa Growth (nedatováno). *Youtube View Bot 2018* (<https://www.supagrowth.com/free-youtube-view-bot>, 31. 3. 2018).

Svět kolem nás (2016). *Finančník George Soros otevřeně připouští plán zničení národních hranic a zaplavení Evropy uprchlíky* (<http://www.svetkolemnas.info/novinky/zahranicni/4195-financnik-george-soros-otvorene-pripousti-plan-zniceni-narodnich-hranic-a-zaplaveni-evropy-uprchliky>, 31. 3. 2018).

TF1 (2017). *Présidentielle: Le grand débat du 20 mars 2017* (<https://www.tf1.fr/tf1/elections/videos/presidentielle-grand-debat-20-mars-2017.html>, 31. 3. 2018).

Tichý, Jaroslav (2018). Proč potřebujeme Zemana! *Nová republika*. 9. 1. 2018 (<http://www.novarepublika.cz/2018/01/proc-potrebujeme-zemana.html>, 31. 3. 2018).

Tsipursky, Gleb (2017). Towards a Post-Lies Future: Fighting "Alternative Facts" and "Post-Truth" Politics. *The Humanist*. 21. 2. 2017 (<https://thehumanist.com/magazine/march-april-2017/features/towards-post-lies-future>, 31. 3. 2018).

Ukraina.ru (2016). Ministerstvo zahraničí upřesnilo svoji pozici ohledně Ukrajiny po vítězství Trumpa (<https://ukraina.ru/news/20161110/1017789404.html>, 31. 3. 2018).

Víchová, Lenka – Máca, Roman (2016). Lež, která se vymkla kontrole. Případ Lisa: Jak Kreml se lživou propagandou naboural. *Evropské hodnoty*. 9. 3. 2016 (http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/03/KW_Le%C5%BE-p%C5%99%C3%ADpad-Lisa2.pdf, 31. 3. 2018).

Vrijsen, Eric (2017). Wilders neemt het op voor Rusland in onthullend interview. *Elsevier Weekblad*. 22. 11. 2017 (<https://www.elsevierweekblad.nl/nederland/achtergrond/2017/11/561883-561883/>, 31. 3. 2018).

Way, Lucan A. – Casey, Adam (2017). Is Russia a Threat to Western Democracy? Russian Interventions and Foreign Elections, 1991-2017. *Stanford University*. 1. 9. 2017 (https://fsi.stanford.edu/sites/default/files/is_russia_a_threat_to_western_democracy_russian_intervention_in_foreign_elections_1991-2017_.pdf, 31. 3. 2018).

6 RESUMÉ

This bachelor thesis deals with potential Russian disinformation in today's post-truth world. The main objective of this thesis was to analyse potential Russian strategies and tools used to spread disinformation within Germany, France and partly European Union. This thesis introduces Russian soft power, 'Gerasimov doctrine', or Russian tools, for example *trolls* or internet *bots*, used to spread disinformation. Objectives of possible Russian disinformation campaigns within organisations, such as European Union, are also described. This thesis also focuses on the use of media to influence public opinion during elections, whether parliamentary, or presidential (for example in Germany, respectively in France). In any case, the entire bachelor thesis is interwoven with concrete examples of disinformation that have occurred in previous years.